

VODITELJI ŽELEZNIČARJEV SO POSTALI ODLOČNI.

ODLOČNOST SO POKAZALI V TOREK.

Odprto so povedali svoje mnenje.

Washington, D. C. (Federated Press). — V torek se je pokazalo, da bo to boj do končne odločitve, ako najbolj trmoglavji železniški predstavniki ne popuste od svoje trme. Voditelji železničarjev so spoznali resnico, ako ne nastopijo odločno, da železniški predstavniki ne odnehajo, člani bratovščin prometnih uslužbenecv so pa prišli do prepričanja, da morajo varovati svoje življenje in življenje svojih organizacij.

V taki luči so videli voditelji železniške stavke položaj v torek. Pripravljajo se odloki, ki prisilijo šestnajst železniških delavskih organizacij, da postanejo bolj agresivne. Odborniki železničarskih organizacij realizirajo, da postane zahteva velika po prevažanju premoga, ko konča rudarska stavka. Tako Lodo železniški predstavniki, ki so se precej časa norčevali iz vraga, prisiljeni se pogajati s stavarji o miru, če ne, se lahko dogodi, da administracija kmalu prevzame železnice. Železniški predstavniki so na željo bančnih ravnateljev prišli boj, katerega ne morejo končati sami v zadovoljstvo. Zdaj skušajo najti varno pot za umik, javno pa še naglašajo, da so v ofenzivi.

Voditelji železničarjev so predlomili svoj molk in spregovorili v torek z ozirom na zadnjo konferenco v Bell Hihi.

Izjavili so približno tole: "Društvo železniških predstavnikov je v pismu z dne 11. avgusta odklonilo sprejeti predsedniško resolucijo s dne 7. avgusta. Predstavniki niso niti pristali, da dovolijo vsem stavarjem se vrniti na delo.

"Železniška ravnanstva železnic sodišče, sodnik in porota pri obravnavi in obsodi uslužbenecv, katerih ne marajo več nastavitvi." Stavkovni komitej je objavil pismo z dne 11. avgusta, s katerim voditelji stavke odklanjajo zadnjo predsedniško resolucijo. Pismo je pisano v vljudnem tonu, toda odločno, ki pove, da se uslužbenecv ne morejo vrniti na delo, ker so v nevarnosti njih starostne in druge pridobljene pravice.

Nekateri sodijo, da je ta odločen korak voditeljev sedanje stavke precej pripomogel, da se je kasneje položaj nekoliko ublažil.

"STRAŠNO" ODKRITJE.

Chicago, Ill. — V severnem delu mesta, tam kjer prebivajo sami milijonarji, se je zgodil zjutraj pojavilo "strašno" razburjenje. Jeziki so pripovedovali, da ob cestnem hodniku leži naga žena. Ljudje niso imeli iz same "sramljivosti" časa, da se prepričajo, ako je res, kar jeziki govorijo, ampak obvestili so policijo, da naj odpravi strašno pohujšanje. Kmalu je pridrhal policijski voz in glej ga zlomka, "naga" žena se je spremenila v voščeno podobo. Ponoči so v lomili v prodajalno s kožuhovalno Nellie Diamondove neznan zlikovec, pa so slekli kožuš voščeni podobi v razloženem oknu in pobrali še nekaj kožuhovalne, tako da je bilo ukradenih blago vredno deset tisoč dolarjev, voščeno podobo so pa vrgli na cesto, ker ni imela zanje vrednosti.

ŽRTVE VROČINE.

Chicago, Ill. — Prek srednjega zapada se je razlil vroč val, ki je uničil samo v Chicagu šest slovenskih življenj v enem dnevu. Zaradi vročine je po pocpalo izredno veliko število ljudi na tla in nekateri izmed njih se nahajajo v kritičnem stanju.

V Springfieldu, Ill., je kazal toplomer 110 na solne in 98 stopinj v senci. Meteorologist Clarence J. Root je dal sneti toplomer in ga premesti v notranje prostore, ker se je bal, da se pokvari, ako ostane na solne.

ALI POLITIČNI KAZNENCI OSTANEJO V JEČI.

AKO PREDSEDNIK NE POSVETI VEČ PAŽNJE TEJ STVARI, OSTANEJO.

Tako meni Skupni pomilošinski komitej v svoji ravnoletni izjavi.

Washington, D. C. (Federated Press). — Dokler predsednik ne posveti več pažnje zadevi političnih kazencev v federalnih ječah, obsojenih zaradi govorov v vojnem času, bodo kazenci morali odslužiti svoje kazni po deset in dvajset let, pravi Skupni pomilošinski komitej v svoji izjavi, pripravljeni za časnike. "Skoraj vsi ti kazenci so delavci, njih težke kazni tvorijo svetovni pomnik za kaznovanje te vrste v modernem času. Skupne obsodbe nesrečnikov znašajo več kot osem sto let."

Komitej na to navaja protislovje, ki postoji med temi nesrečniki in nemškimi vohuni in agenti, katere so ujeli pri razstreljevanju ladij v vojnem času in kateri so že dolgo časa prosti. Tucat letov, ki so oplenjevali vlado in jo ocajnili za stotine milijonov dolarjev, pa še obtoženi niso bili.

Člani komiteja, ki zastopajo okoli petdeset delavskih, civilnih in cerkvenih organizacij in so predsedniku izročili ogromno petico za pomiloščenje političnih kazencev, so zapustili Belo hišo pod vtisom, da bodo v teku šestdeset dni pregledani zapiski vseh kazencev in da bodo prosti vsi, kateri niso priporočali, da se s silo strmoglavijo vlada. Ali zdaj se zdi, da bodo pregledani zapiski le onih, ki so osebno prošli za pomiloščenje. To povzroči, da večina ostane za jetniškim zidom.

Izjava pravi dalje, da je 54 kazencev odklonilo prositi osebno za pomiloščenje. Vsi so obsojeni na težke kazni in bili so obsojeni v skupinah v Chicagu, Sacramento in Kansas Cityju, Kans. Oni zavzemajo stališče, ako so bili skupaj obsojeni, naj bodo tudi skupaj izpuščeni, nobeden izmed njih ne mara, da bi bil preje izpuščen, kot njegovi tovariši. Izredno zvesti so drug drugemu.

Večinoma so delavci, ki so delali v glavnih industrijah na zapadu. Pred sodiščem so bili kot člani organizacije I. W. W. Njih obravnave je spremljala propaganda proti njim močnih podjetniških interesov, ki so hoteli vojno izriniti za zdrobljenje vseh delavskih organizacij. Javno tožilstvo v Sacramento je vodil Fickert in skupina, ki je povzročila obsodbo Mooneyja. Nekateri so prebili po dve leti v nesnažnih ječah, predno so se vršila obravnava, vsi njih obrambni zapiski so bili uničeni, njih skladi ukradeni. Predno so priče obravnave, so širili najbolj divje vesti, kot na pr. da so prejeli nemško zlato, da požgo pšenična polja in šume. Najmanjšega dokaza niso predložili, ki bi potrdil resničnost teh vesti, ki so pa vseeno učinkovale.

Na tucete organizacij in na tisoče posameznikov se obrača na predsednika, da se izpuste te žrtve vojne historije, ker je madež na ameriški justici, ko so še v ječi tri leta po tem, od kar je Evropa izpustila svoje vojne politične kazence.

Izjavi sledi imenik kazencev in koliko časa ima kdo služiti v ječi. Obenem prosí komitej za pomoč, da se pribori tem kazencem svoboda.

STAVKOKAZ MORILEC.

St. Louis, Mo. — Gonja, ki sta jo pričeli Columbia in Yellow Taxicab kompaniji že prvega januarja, da zlomita in zdrobita organizacijo šoferjev, je zahtevala še eno železovo življenje. Stavkokaz James Jones je napadel natakarske Chas. Roderhousa v stranski ulici in z desko, v kateri so bili zabiti trije žebli. Tolkel je toliko časa po njem s to desko, dokler je dihal. Po izvršenem napadu je šel stavkokaz, seveda pijan, do bližnjega policijskega in mu poredal po svoje, kaj se je zgodilo.

ZADRUŽNA ORGANIZACIJA NE KRPA KAPITALIZMA.

ONA DELA ZA NOV SOCIALNI RED.

Tako se je izrazila predsednica Zadrugne unije na Angleškem.

Brighton, Anglija. — "Mi ne delamo krparskih modifikacij, ne za spravo med delavci in kapitalisti, ravno tako ne, da se uvede boljši duh v stare industrijske forme. Mi delamo podlago novi industrijski civilizaciji. Zdrugovalni klis vsega delavskega sveta je, da se kapitalizem nadomesti z industrijsko demokracijo, ki producira za ljudske potrebe."

To so bile besede, katere je spregovorila Margaret L. Davies, nova predsednica Zadrugne unije, to je narodne izobraževalne organizacije britskih zadrug, ki opravljajo v Britaniji tisto delo, kot ga vrši v Združenih državah Ameriška zadrugna liga.

Na konvenciji je bilo šestnajst sto delegatov, ki so zastopali 4.426.475 zadrugnikov. Ti člani tvorijo s svojimi družinami vred eno tretjino prebivalcev na Angleškem.

Predsednica je izjavila, da zadrugni program prenaša moč kapitalizma v roke ljudstva, organiziranega kot konzumentje. Tako ustvarja, da kapital služi delu, odpravlja profit, socializira najemino in bo končno odpravil mezdní sistem.

Konvencija je zaključila, da se izdaja zadrugni dnevnik. Zadnja leta so gotovi interesi vodili kampanjo proti zadrugništvu v žanjskih, katere seveda kontrolirajo privatni trgovci. Delegatje so izjavili, da je treba proti taki propagandi nastopiti s dnevnikom.

Zadrugne organizacije v Veliki Britaniji lastujejo svet in poslopja, ki so vredne 28 milijonov šterlingov funtov (\$140.000.000). Blago, ki ga imajo zadrugne zdaj na rokah, je vredno \$125.000.000. V letu 1920 so zadrugne raspešale za \$1.095.000.000 blaga. \$90.000.000 je bilo razdeljeno med zadrugnike. Bili so prihranki, ki so jih napravili pri nakupovanju blaga v svojih zadrugah.

KAKO SE DELAJO "STRAŠNA" ODKRITJA...

Washington, D. C. (Federated Press). — Gdč. Mary G. Kilbreth, podpredsednica ženske organizacije Woman Patriot Publishing in poznana v Washingtonu kot zakulisnica proti ženski volilni pravici, se je pridružila Gompersu pri napadanju na W. Z. Fosterja in Delavsko unijo izobraževalno ligo. Ravno kar je objavila v javni izjavi svoje odkritje glede Fosterja, v katerem pravi, da je Foster naklonjen združiti ameriškega delavstva z rdečo strokovno internacionalno in da ravno tako želi tako združeno Delavsko unijo izobraževalna liga, kajti to je po vedal Foster v bulletinu rdeče delavske internacionalne.

Gdč. Kilbreth na to dokazuje, opirajoča se na dokumente, da komunistična stranka gospodari v sovjetski vladi, da sovjetska vlada simpatizira z rdečo delavsko internacionalno in da so nameni rdeče delavske internacionalne in komunistične stranke popolnoma revolucionarni.

Ona tako piše, kakor da živi v domišljiji, da je povedala nekaj popolnoma novega.

POTRESNI SUNKI V KALIFORNIJI.

Bakersfield, Cal. — V tem mestu so občutili potresni sunki ob 9:14 zvečer. Potres so občutili v dvajset milj oddaljenem mestu Wasen, v Fresno so ga pa občutili ob 9:10 zvečer.

OTROK JE USTRELIL OTROKA.

Melstone, Mont. — 8-letna Adela Lampe se je prepričala s 3-letnim Harry Gaylordom. Naenkrat je šla deklica v sobo, vzela je puško 22 kalibra in ustrelila malenčka.

VELIKE ŠUME GOBRE V MINNESOTI.

DVE MALI MESTI STA UNIČENI.

Šest oseb je mrtvih, na stotine ljudi brez doma.

Duluth, Minn. — V severozapadni Minnesoti divjajo strašni gozdni požari. Dandaj se je izvedelo, da je šest oseb mrtvih, na stotine ljudi pa brez doma. Dve mali mesti sta zgoreli. Takega gozdnega požara ni bilo od leta 1918, v katerem je štiri sto oseb izgubilo življenje.

Oficijelno so poročali, da sta zgoreli mesti Silver Creek in Pismo, prebivalci pa beže vočinoma v Two Harbors. Ravno tako se slišijo glasovi, da sta naselbini Cotton in Central Lakes uničeni.

Poročila o gozdnem požaru so došla tudi iz Wisconsinu in mesto Drumond v okraju Bayfield je v nevarnosti. Telefonske zveze s mestom so pretrgane in boje se za usodo mesta.

Governor Preuss je odredil, da milica takoj odide v požarni pas in pomaga tam gasiti. Prišlo je na tisoče ljudi prostovoljno na pomoč in delali so z največjim naporom, da omeje požar, ki prekakuje semintje. Okoli Eveletha je pripravljenih tisoč osem sto rudarjev, da stopijo v akcijo, ako se požar približa mestu, da nastane nevarnost zanj. Okoli tisoč ljudi pa še gasi požar, ki se je pojavil v okolici Eveletha.

Eveleth je mesto, ki šteje 7500 prebivalcev in v njem naseljenih tudi veliko Slovencev. Na zapadni strani varuje mesto velik odprt rudnik, toda prebivalci se boje, da lahko požar pride od juga v mesto.

Poročila govore, da so male naselbine v bližini Eveletha v veliki nevarnosti. Mesto Kelsey, pet in štirideset milj severozapadno od Dulutha, je obkoljeno od gozdnega požara.

STAVKA PROŠNIH DELAVCEV V NEW YORKU NI PROGLAŠENA.

New York, N. Y. — Na železnicah, ki se atekajo v New York, je zaposlenih okoli pet in sedemdeset tisoč delavcev pri vzdrževalnih departmilih. Delavci so odglasovali za stavko. Toda odglasovali so, da se pozovejo na stavko, kadar nastane potreba za stavko. Z drugimi besedami tvorijo t' delavci rezervno armado, ki se odredi za stavko, ako železniški predstavniki nehoje odnehati in se pogajati z zastopniki železničarskih organizacij.

Voditelji železničarskih organizacij izjavljajo, da sta erijska in pennsylvanska železnica snedli svojo dano besedo že po tem, ko je bilo zadržanih 400.000 prošnjih delavcev od stavke, ki so glasovali za stavko. Železnice so pristale v Chicagu, da bodo raspravljale o mezdah s predsednikom organizacije vsake železnice in če se ne more doseči sporazum, da se vsa zadeva izroči železniškemu delavskemu odboru. Dalje je bil napravljen sporazum, da se stavka ne odredi, dokler trajajo ta pogajanja, ravno tako da se od članov unije ne zahteva, da opravljajo delo uslužbenecv, ki stavekajo. Ta sporazum sta prelomili erijska in pennsylvanska železnica.

VRSTE ORGANIZIRANIH KROJAŠKIH DELAVCEV SO SE POMNOŽILE.

New York, N. Y. — Po izjavi Sidney Hillmana, predsednika krojaške organizacije Amalgamated Clothing Workers of America pridobila petnajst tisoč novih članov v zadnji kampanji za pomnožitev članstva na vzhodu. Organizacija šteje zdaj okoli sto šestdeset tisoč članov.

Milijonski obrambni sklad se ne opusti, ampak sklenjeno je bilo, da vsak okraj po članstvu prispeva v ta sklad. Največ bodo prispevali v New Yorku, na to v Chicagu itd. Tako se organizacija krojaških delavcev vedno pripravlja, da je kos svoji nalogi, ako jo krojaški podjetniki napadejo.

ŽIVLJENSKE POTREBŠČINE SO 10 ODSOTKOV DRAŽJE KOT LANI.

DELAVCEM HOČEJO KLJUB TEMU DEJSTVU UTRGATI MEHDE.

Tako izgleda toliko hvalisano vračanje v normalne čase.

Washington, D. C. — Toliko opevano in hvaljeno vračanje v normalne čase pod katerim je sedanja administracija prevzela delo, nam je prinesla še nezmožnejšo draginjo in snižano delavsko mezdo. Privatni veleblaziški interesi so pač razumeli vračanje v normalne čase na ta način, da se življenjske potrebščine podraže, delavske mezde pa snižajo, ker tako manipulacije prinesejo zopet normalne — vojne profite!

Delavski department poroča, da so bili življenjski stroški v letošnjem juliju za deset odstotkov višji kot v lanekem juniju. Najbolj sta se podražili kurjava in razsvetljava, premogovniški baroni so pa hoteli, da bi rudarji delali zastoj! Podražilo so se pa tudi sladkor, krompir, fižol in sveža kokošja jajca. Celo obleka se je podražila, z njo vred pa kovinski izdelki.

Med tem ko so cene lepo plezale navzgor, je pa železniški delavski odbor v interesu železniških magmatov snižal mezdo železniškim delavcem. Šel je celo tako daleč, da je določil za prožne delavce po tri in dvajset centov na uro.

Nekateri ljudje, ki so slepi za vse, kar se godi okoli njih, ali se pa nalahko delajo slepe, vprašujejo, kaj je vzrok napokajo v industriji, je rekel neki voditelj strokovno organiziranega delavstva. Tako vprašanja so smešna, kajti vzroki za nepokoj v industriji leže na dlani. Najdemo jih v nezmožni draginji in sniževanju delavske mezde. Ako bi delavstvo ne bilo organizirano, bi privatni blaziški interesi potisnili mezde na dolar petdeset na dan, delavci bi pa morali za to miserno mezdo garati po deset ur na dan.

POLICIJA JE POVEČILA SVOJO LASTNO MEDICINO.

Solzne bombe so nanjo učinkovale kot na stavekajoče delavce.

Topeka, Kans. — Železniški stavarji so obdržali shod popoldne v Ripley Parku. Ko so delavci zapuščali shod, se je zdelo policijskemu načelniku ali komu drugemu, ki je imel oblast ukazovati polleiji, da delavci premalo hitro stopajo pod vladuktom, pod katerim vodi pot do delavnice Santa Fe železnice in po kateri prihajajo stavekajoči na delo in odhajajo od dela. Mogoče je tudi, da je bil možičelj, ki je ukazoval polleiji, kratkoviden, in je videl tam zbiranje stavarjev, kjer ga ni bilo. Mogoče je tudi, da so hoteli preizkusiti, kako bodo solzne bombe učinkovale na stavarje.

Kdo ve, kaj je bilo? Ali fakt ostane, da je polleija dobila ukaz, da napade stavarje, ki so odhajali domov, s solznimi bombami. Polleija je z veseljem izvršila ukaz, kajti polleija so nosili še s sabo solzne bombe, kakor da imajo napasti sovražni strelski jarek. Polleija je vrgla bombe. A, glej ga zlomka, bombe niso hotele učinkovati le na stavarje, ampak so prav dobro učinkovale tudi na polleije, da so jim debele solze lile doli po toistih lileh. Polleija so še bolj hitro bežali kot stavarji, da utečejo učinku solznega plina. Tako je končal prvi "junakiški napad" na neoborožene stavarje s solznimi bombami.

Nekateri polleija zdaj kolnejo, da se dela tema in pravijo, da naj tisti meče solzne bombe na stavarje, ki si je izmislil ta napad. Oni imajo že dosti od prvega poizkusa.

VREME.

Chicago in okolica vroče, vetrovi se spreminjajo v severovzhodne. Solneni vzhod 6:01, solneni zahod 7:46.

ŽELEZNIŠKI PREDSEDNIKI SE ŠE KUJAJO.

NIKAKOR SE NE MOREJO SPRIJAZNITI S DEJSTVOM DA MORAJO PRIPOZNATI STAROSTNE PRAVICE, DA SE ŽELEZNIČARJI Vrnejo NA DELO.

Razpadanje železniške opreme jih poudči kmalu, da morajo ugriniti v kisto jabolko, da ne raspade vse.

New York, N. Y. — Konferenca med železniškimi predstavniki in predsedniki bratovščin železniških prometnih uslužbenecv se je odprla v četrtek, na kateri pa še ni prišlo do definitivnega zaključka. Popoldne se je konferenca zaključila, da prične zopet aborovati prihodnji dan.

Železniški predstavniki in voditelji železničarjev se niso hoteli razgovarjati s radovednimi žanjskimi poročevalci o predmetu, o katerem so raspravljali na seji. Časnikarski poročevalci so pa vseeno izvovali, da se železniški predstavniki še vedno kujaajo zaradi prisnanja starostnih pravic in prihajajo z vsakovrstnimi izgovori.

Bert M. Jewell, predsednik železniškega departmenta v Ameriški delavski federaciji in vodja stavke železniških delavcev, je kljub različnemu čekanju in govorančenju o kujanju železniških predstavnikov optimističen. Po njegovem mnenju je bila konferenca sklicana, da se doseže sporazum in konferenca bo tudi delala v dosego sporazuma.

Za Jewellov optimizem pa govorijo še drugi močni argumenti. Že predsedniškovo pismo na mednarodno trgovsko komitej, v katerem pravi, da se naj lokomotive pregledajo ne glede, kakšno bodo nepravilne za javnost, je tako močan argument, da bodo železniški predstavniki odnehali in da je njegov optimizem upravičen. Ravno tako močni argumenti so poročila o raspadajoči železniški opremi, ki prihajajo iz raznih krajev Združenih držav.

V Chicagu so v glavnem stavkovnem stanu prešli brzojavko, ki jo je podpisal C. M. Boyett in ki pravi glede Pacific železnice: "Popolnoma dobro sem informiran, da se na tej železnici ne vrši zvezno nadzorovanje, ampak zaplajo prek nadzornih listkov. Zaradi stavke ni bil izvršen pregled. — Vse lokomotive na tej železnici so zaostale trideset dni v pregledovanju."

L. S. Gordon brzojavlja o Southern Pacific železnici: "Vse znamenja govore, ako bi se mednarodna trgovska komisija ravnala po zakonih za pregledovanje lokomotiv, tedaj bi bilo petdeset odstotkov lokomotiv Southern Pacific železnice zunaj službe. Lokomotivsko osebje je našle lokomotive, ki so imele zabitih devetnajst stalnih vijakov v enem bloku. V severnem distriktu pravijo, da ni vladnih nadzornikov na delu. O enem pravijo, da se nahaja v bolnišnici, drugi je pa bolan."

R. A. Henning poroča, da na Great Northern železnici ne pregledajo lokomotiv, ampak napišejo prek nadzornega listka, da se pregledovanje lokomotiv ne vrši zaradi stavke.

Podobna poročila prihajajo iz drugih krajev, ki so tako številna, da je nemogoče navesti vsa.

In ta dejstva so tisti neovrgljivi argumenti, ki govorijo da bodo morali železniški predstavniki opustiti kujanje, ako nehoje, da polagoma inčasoma zastane vse železniški promet zaradi raspadanja železniške opreme v podrtijo.

NE BO NIČ!

Berkely, Cal. — Lesne kompanije v Klamath Fallsu, Ore., so se obrnile na upravo kalifornijske univerze za pet sto dijakov, da bi delali v šumah, ker imajo sitnosti s člani organizacije I. W. W. V prejšnjih časih so dijaki večkrat stavkokazili, zdaj jim je pa univerzitetna uprava odgovorila, da ne bo nič s stavkokazstvom. Časi se pač spreminjajo...

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasa po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narodna Zedinjena država (javna Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$4.50 na leto, \$2.25 na pol leta, \$1.15 na tri mesece, in na inozemstvo \$2.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

3657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$4.50, and foreign countries \$2.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (Julija 21-22 poleg valga knana na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Poslovite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

ALI SE RES BLIŽAJO DOBRI ČASI —
ČASI PROSPERITETE?

E. J. Henning, podtajnik v delavskem departmentu, je govoril na konvenciji trgovcev z mešanim blagom. Slikal je, da pridejo trajni časi prosperitete, kakršnih še ni bilo, ko bosta končani stavki železničarjev in rudarjev. Kako se bo to zgodilo, mr. Henning ni povedal v detajlih, ampak njegove trditve so bile splošne.

Poglejmo, koliko je resnice na njegovih besedah.

V Združenih državah produciramo po kapitalističnih principih. To pomeni, da ne produciramo za ljudske potrebe, ampak produciramo zaradi profita. Ako produciramo zaradi profita, moramo imeti trge, na katerih se blago proda s profitom. Ako se blago ne more prodajati s profitom, produkcija zastane. Kapitalisti pravijo, da ni povpraševanja po blagu na trgu, zaradi tega se je morala produkcija ustaviti. Ako se ustavi produkcija, je na tisoče in tisoče delavcev vrženih na cesto, gospodarska kriza je tukaj, katero nekateri imenujejo tudi "alabe čase".

Oglejmo si na pr. avtomobilsko industrijo. V nji je zaposlenih skoraj milijon delavcev. Ta industrija je danes tako razvita, da lahko producira več kot tri milijone avtomobilov na leto. V nekaj letih se bo industrija še bolj spopolnila in v tovarnah bodo producirali najmanj še enkrat toliko avtomobilov. Ako se izdelujejo avtomobili, mora biti zanje tudi trg, da se prodajo. Ako ni kupcev za avtomobile, ni zanje trga. Na domačem trgu pa imamo že zdaj preveč avtomobilov, dasiravno nima še vsak delavec ali farmar svojega avtomobila, ako ga še tako resno potrebuje. Mi produciramo pač za profit in ne za ljudske potrebe. Ako je domač trg preobložen z avtomobili, bodo tovarnarji morali iskati zanje trg v tujemstvu. Konkurrirati bodo morali britakim, francoskim, nemškim, italijanskim in drugim kapitalistom. Ali so pa razmere tako ugodne, da bodo ameriški tovarnarji lahko konkurirali tujemskim kapitalistom na tujemskih trgih? Ali so gospodarske razmere v tujemstvu take, da bo tujemski trg v prihodnjih letih zahteval par milijonov avtomobilov ameriškega izdelka? Ako niso razmere ugodne, bo nastala stagnacija v avtomobilski industriji, ki se kmalu razširi na druge industrije. Ako se ustavi delo v industriji, v kateri je zaposlenih več kot milijon oseb, ne more ostati brez učinka na vse gospodarsko življenje.

Stvar o prosperiteti ni taka, kot jo je opisal mr. Henning, ako se končata stavki rudarjev in železničarjev, ampak fakt je, da v človeški družbi, ki proizvaja zaradi profita in ne zaradi ljudskih potreb, visi gospodarska kriza kot Damoklejev meč vedno nad vsem gospodarskim življenjem.

GOMPERS NE VIDI CELE RESNICE.

Gompers je v nekem članku, ki je izšel dne 23. julija v dnevniku "New York Times", povedal, v kakšni luči vidi sedanje boje med privatnimi bizniškimi interesi in delavci. Njegov članek prikazuje, da Gompers kot predsednik Ameriške delavske federacije gleda še vedno na take boje skozi naočnike, akozi kakršne je gledal nanje pred dvajset ali več leti.

V svojem članku pravi dobesedno: "Sedanji boj je izraz fundamentalnega spora med industrijo in finančno. To je konflikt med službo in profitom. Financa je nezmožna uravnjavati in določati smernico za industrijo. itd."

Iz teh stavkov se da sklepati, da se Gompers oprijemlje ideje, katero sugerirajo nekateri časnikarji vedoma ali nevedoma, da se vrši tukaj boj med Wall Streetom in industrijalcem, mesto med organizirano kapitalistično silo in produktivnimi aloji: delavci in farmerji na eni strani, na drugi pa finančniki in vsi drugi, ki pripadajo h kapitalističnemu razredu. Industrija delajo popolnoma v sporazumu z Wall Streetom, kadar je treba nastopiti proti delavcem in farmerjem. Oni pripadajo h kapitalističnemu razredu kakor finančniki. Kajti jasno je kot beli dan, da ne moremo spremeniti industrije tako, da bo služila blagostanju vsega ameriškega ljudstva, dokler produciramo po principih in zakonih sedanjega kapitalističnega gospodarskega reda. Na pr. v Jugoslaviji nimajo Wall Streets, industrija pa tam izkorišča delavce kot v Ameriki. Industrija in magnatje stremijo ravno tako po večjem profitu kot finančniki. V tem so podobni drug drugemu kot jajce jajcu.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J.
in čitateljv Prosvete.

Gilbert, Minn. — Dosti dopisov vidim v Prosveti, le iz Gilberta ne pride nič več. O delavskih razmerah tudi ni kaj posebnega poročati. Razmere se nagibajo le bolj na slabo stran in tako je menda po vseh delavskih naselbinah.

Imeli smo sveti misijon, ki ga je vodil reverent dr. Srečko Zamjen, in je trajal od 11 do 18. junija. Tedaj so se pri nas vršile pridige za dobre in slabe grešnike, spreobrili so celo mene, ki nisem prej kaj pridiga veroval. Reverent dr. Srečko Zamjen nam je napravil take pridige, za kakršne mora biti človek dovzeten. Mož je celo tako dober, da je držal posebej pridige možem, ženam, dekletom in fantom. Znal je tako lepo pridigovati in predstavljati pretresljive slike poslušalcem, da je bilo res vse za verjeti. Da resnico povem, človek bi mislil, ko poslušata takega pridigarja, da ima pred seboj svetega moža.

Fantom je pridigal, naj varujejo svoje lili ne dolžnosti, da nikar ne omadežujejo njih bele čistosti, drže naj se proč od ženskega spola. Pridigal je lepo in gladko govoril, če je bilo treba tudi kričal, po končani pridigi pa je pobiral z ono bisago, ki jo je prinesel s seboj, da so skesani poslušalci metali vanjo dolarje in petake, kar je pač kdo mogel vreči vanjo.

Pobiranje po pridigi menda ni bilo zadostno za misijonarja, zato je priredil še neko igro in ribolov ter druge srečelove, ki so imeli namen, da se čim več nabere denarja. Celotno ob 11. uri zvečer je še mislil nekaj prireditelj, pa se je odstranil. Kaj je nameraval, ne vem. Ona igra je še precej dobro izpadla, ker nabranih je bilo več desetakov, pa še važno ni bila blaga dovolj polna; reverent so se podali še dalje proti severu v slovensko naselbino, kjer so prirejali ravnoteke igre ter prireditve kot tu na Gilbertu.

Reverent dr. Srečko Zamjen je preprosto dekletom, da ne smejo vzeti s seboj gilbertskih fantov. Pri kosilu so bili ravnotako kot Jezus med apostoli in če se ni kaj zgodilo po misijonarjevi volji, se je grdo držal kot bi ga bil nekdo bril pod nosom. Bil je zelo nejevoljen, če se je kdo "nesposobno" obnašal.

Tudi tam gori na severu so naredili dober "business", potem pa se vrnil nazaj na Gilbert, kjer žive še sedaj. Reverendu dr. Srečko Zamjenu se menda tu zelo dopade in tudi pravi, da so tu dobri in prijazni ljudje. Kako bi se mu pa ne, rad vidi slovenska dekleta, posebno one, ki so malo bolj "naobražene", ter jim celo prigovarja, da bi šle z njim v stari kraj, da bi tam učile angleški jezik in jim bo reverent dr. Srečko Zamjen preskrbel službo v Jugoslaviji.

Bilo je dne 29. julija zvečer ob 10. uri, ko se je Srečko pripeljal z avtomobilom in potem tekkel z vso naglico v hišo kot bi bil ravno v poslednjem vzdihljeju. Slučajno sem šel mimo okna in se tja ozrl čez kake pol ure nato. Videl sem nekaj, kar bi nikakor ne bilo logično z njegovimi nauki in on je zagledal mene, da sem oxt v okno, tedaj je skočil pokonci in povedal dekletoma, ki sta bili z njem v sobi, da je nekoga videl pod oknom. Zašel se je odpravljati proti domu, vendar se dobro ni upal, dokler se ni neka dekle pripeljala, da na dvorišču ni nič nevarnega. Bila je še ena čez polnoč, tedaj so tukajšnji fantje videli nekoga hoditi po blatu in njih pozornim očesom niso ušli tudi drugi dogodki. — Gilbertčan.

Yukon, Pa. — Stavka pri nas je skoraj stoprocentna, med Slovenci ni stavkarjev razum male izjeme treh najetežev, ki pa se Slovenecem še več ne prištevajo. Bojijo se menda pokazati na dan med pošteno stavkarje in skrivajo se za onimi "šendami", dobro vedoči, da delo, ki ga opravljajo, ni za poštenega delavca. Že mnogokrat se bili pozvani in jaz jih pozivljam ponovno, da pristopijo v naše vrste sedaj, da ne bo zanje prepozno. Če se še zdaj bojijo zavednih stavkarjev, kako se pa bodo bali tedaj, ko bodo stavkarji zmagali v tej stavki in se vrnil k rovam kot zmagovalci? Po vseh znakih ste lahko prepričani, da bo zmaga na strani rudarjev, kaj si morejo tedaj misliti, kako bo izgledalo, ko se bodo pričeli prikazovati kot odpadniki nazaj med zavedne rudarje?

Vprašam vas, poslušne opaga, ki se je med stavko kazal kot naprednjaka med Slovenci in je veljal za poštenjaka in razumnega človeka, kaj boste počeli po končani stavki. Oni naš naprednjak se je trkal ob čelo z desnim kazalcem in pravil: "Tu-le, tu-le je treba imeti." Treba je imeti tam, da, ali kaj ima on sedaj na mestu nad vratom. Vsema naj nazaj ono prejšnjo modro glavo, kamor jo je že dal in rabi naj razum in prišel bo do zaključka, da ni na pravem potu. Pride naj na dan in se sedaj pokaže. Med tukajšnjimi Slovenci bo imel kredit bolj kot ga imamo mi, ki smo pred letom in pol plačali po 18.75 za kvort vode. On ima prednost in ne bodo mu leteli orli kot so nam.

Današnji mora biti človek oprezen in se paziti, kaj govori. O najetežih se je treba previdno izražati v teh časih, sicer kmalu prične kdo lakati, kaj bi našel okrog sebe, da bo izgovarjalec vrzel v glavo.

Tam doli po Brick Streetu se vozijo stavkokazi z avtomobilji speč z dela in na delo. Treba bi bilo večje pozornosti in samo od vsakih sto stavkokazev še bi eden stražil cesto, pa bi prenehali s takim vožnjo na delo, prenehaj pa še manj misliti, da bi hodili. — Stavkar.

Klein, Mont. — Kar se tiče stavke, stojimo pri nas kot smo od početka in tudi še nimamo oboroženih kompanijskih hlapev ne stavkokazev. Vseeno okrog počitnice rovi še od 1. aprila. Parne pilačke ni čuti druge kot one od prihajajočih in odhajajočih vlakov. Tudi vozna šivina, mule in konji, ki so jo imeli zaposlene po rojih, je sedaj preosta po palnikih. Reči moram, da je pri nas stavka stoodstotna. Če bi bili rudarji po vseh državah tako organizirani kot so v Montani in še po nekaterih drugih državah Ujije, bi ne imeli toliko stavk v tej industriji. Delavci bi v naši avse je organizacije dobili premoč nad mogoteli in oni odločali, kdaj grejo na delo in kdaj ne, kar bi bilo tudi edino pravilno.

Zato je treba, da delavci delujemo skupno za močno organizacijo po vseh državah. V kratkem se bodo vršile primarne volitve, zato delavci, ki imate volilno pravico, izrabite jo in oddajte svoje glasove tistim, ki bodo v resnici zastopali delavske interese. Glasovnice so naše orožje, ki ga moramo pri volitvah pravilno uporabiti v korist naše — delavske stranke. Ko bomo enkrat dobili delavske zastopnike v zakonodajni, bo tudi naš boj lažji in uspešnejši.

Zalostne vesti se slišijo iz držav, kjer ni pravega mišljenja med delavstvom in ne solidarnosti. Vzemimo na primer delavce v Coloradu, oz. v Huerfano in Las Animas countiju. Kako krivice se gode tam ubogim stavkarjem, varni niso pred milicijari in pred privatnimi kompanijskimi pretečji, ki jih vzdržuje smasn John D. Rockefellerjeva družba s imenom C. F. and I. Co. Kolikor mi je znano, je ona družba največja sovražnica delavske organizacije, saj kaj spominjam se še iz leta 1913, kaj je tedaj delala s stavkarji. Vem, da se tega spominjate tudi tisti, ki opravljate danes umazano delo. Kompanijski beriči so izstreljivali krogle na mirne stavkarje in to ni tako lahko posibiti. Tedaj ste bili mnogi najboljši bojevniki, danes pa ste pristali kompanije.

Kakor je slišati po teh krajih v velikem številu opravljajo delo naši rojaki, da celo društva SNPJ s predsedniki vred. Po takih krajih sploh nihče ne stavka. Nešteti pozivi in opomini niso izdali in ta "bratska" društva kar dalje delajo, s čemur si nakopavajo neizbrisljiv greh, grešije proti nam tisočim, ki se borimo za boljše pravice. Bratje SNPJ, ali bomo trpeli med seboj ljudi, ki se ne zavedajo in ostajajo gluhi vzlic vsem našim lepim prošnjam? Vsak zaveden delavec bo rekel, da ne. Kdor ni za v vrste poštenega in zavednega delavstva, ta naj bo tam kjer spada. Nikdar ne moremo klieati za svojega brata onega, ki je na strani naših nasprotnikov, ki bi najraje potlačili slednjo našo pravico.

Bratje SNPJ, pasite, da bodo imena vseh tistih, ki so sedaj na strani kompanij prišla na glavni urad naše organizacije in se bo članstvo jednute vedno napram njim obnašalo kot se oni proti nam. To naj ne velja samo za Colorado, temveč za vse Združene države.

Podrav zavednim delavcem širimo Unije, nezavednim pa pameti in razuma. — Stavkar.

Tuje narodnosti v mestu New Yorku.

Koliko je Jugoslovancev?

New York. (Jugoslovanci oddelek F. L. I. S.) Department of Commerce je ravnokar izdal izid zadnjega ljudskega štetja glede materinščine prebivalstva mesta New York. Kakor običajno, se tako statistika razstena le na takorvani "foreign white stock", to je, na belokožne tujerodce in one tukaj rojene domšince, katerih starši (ali vsaj eden izmed staršev) so se rodili v inozemstvu; s drugimi besedami, v to statistiko je započena prva in druga generacija priseljenecov. Kot materinščina smatra se običajni jezik, ki ga je priseljenec govoril doma, v starem kraju. Tujerodci so klasificirani po svoji lastni materinščini in njihovi otroci po materinščini staršev.

Zanimivo je, da se je število tujerodcev in njihovih otrok z angleško materinščino (vključno Irce, Škote, Valhe) znižalo od 984,994 l. 1910 na 897,452 v l. 1920; razmeroma še več se je znižalo število Nemcev, od 820,041 l. 1910 na 690,789 l. 1920. Vse druge važne narodnostne skupine pa so narasle, nekatera kar skokoma. Elasti valje to glede Italijanov, ki so narasli od 544,583 l. 1910 na 805,048 l. 1920; Rusi, od 27,155 na 831,158 in Poljaki od 112,374 na 161,310.

Skupno prebivalstvo tujerodcev in njihovih otrok je znašalo l. 1920: 4,294,000, dočim vse prebivalstvo mesta New York znaša 5,030,048. Največje skupine tvorijo širje (slovenski materinščina je "jidiš") namreč 946,139; za njimi prihajajo Angličani in Kelti (Irski), 897,452; Italijani, 803,048; Nemci, 690,789; Rusi, 221,163; Poljaki, 161,310. Te šest skupin tvori 84.6 odstotkov celokupnega "foreign white stock" mesta New York.

Kar se tiče Jugoslovancev, nastenjenih v mestu New York ljudsko štetje za l. 1920 prinaša neke jako presenetljive podatke. Jugoslovanci so (poop pravilno) razdeljeni v dve jezikovni skupini: slovensko in srbsko-hrvatsko. Tu objavljamo izid ljudskega štetja — brez daljšega komentarja:

Slovenci: Tujerodci, 5,839; tukaj rojeni od tujerodnih staršev, 4,793; skupaj 10,632, nasproti 3,898 v l. 1910.

Srbo-Hrvati: Tujerodci, 3,100; tukaj rojeni od tujerodnih staršev, 887; skupaj 4,987 nasproti 2,048 v l. 1910.

Jugoslovanci skupaj je bilo torej po ljudskem štetju od 1920. leta: 14,878 nasproti 5,929 l. 1910.

Vse slovensko prebivalstvo mesta New York pa znaša 470,257.

IZ SOVJETSKE RUSIJE.

Električna industrija. — Tovarna za elektrotehnične potrebine v Moskvi je dosegla 25 odstotkov na produkciji od produkcije pred vojno. Poleg elektrotehničnih potrebščin je tovarna pričela izdelovati tudi električne pluge za oranje, sestavljene po nekem novem ruskem vzoru.

Banka v Ukrajini za pomoč mednarodnemu proletariatu. — Centralni pomešni komitej. Vse ruskega izvrševalnega odbora je omeval v Ukrajini banko, katere bi služila v pomoč mednarodnemu proletariatu. Dosedaj je že obstojala taka banka, ki je pomagala prizadetim pokrajinam v Rusiji.

Nabava lokomotiv iz inozemstva. — Odkar je odprta pomorska ploveda s inozemstvom, je v petrogradsko pristanišče dospelo 128 novih lokomotiv iz inozemstva.

Dve denarja in dragocenih kovin. — Ljudski komisariat za inozemstvo je dovolil, da odsedaj naprej sme vsaka oseba, ki potuje iz Rusije, vzeti s seboj v inozemstvo papirnatega denarja ali drugih dragocenih kovin največ do vrednosti 50 slatih rubljev.

Obredba cerkvenega knaza. — V Irkutsku se je završil proces proti nadškofu Anatolu, ki je bil obtožen, da je zalagal z orožjem organizirane tolpe, da so nastopile proti sovjetom. Nadškof je bil obsojen na smrt, za kar pa lažke vložil vzklieno pritožbo.

Tužilni delavci v Moskvi so zaradi znižanja svojih mezd stopili v enodnevno protestno stavko. Po revaluciji je ta stavka največja.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Usoda revežev. Od torika dne 18. julija imamo v Ljubljani priliko gledati usodo revežev. Na Dvorskem trgu, kar aredi mesta, stoji zloženo pohištvo, izpostavljeno dežju in soncu. Pred dvema mesecema se je morala izseliti revna družina mož, žena in dva otroka iz hiše na Dvorskem trgu, kjer je bil mož za hišnika. Ker ni mož dobil nikjer stanovanja, zatekel se je s svojo družino v leseno barako ob Ljubljanski zraven omenjenega trga, ki je zgrajena za material in orodje, potrebno pri regulaciji Ljubljane. Ker pa je prišla ravno pošiljatev cementa in se prostor potrebuje, je bila družina zopet vržena na cesto. Torej taka je nazadnje usoda njih, ki celo svoje življenje poštno garajo v prid Slovaške družbe. Zelo lepo za današnjo ponosno kulturo XX. stoletja. Čuditi se je le naprednim krščanskim in narodnim Ljubljancem, da z mirno dušo korakajo dnevno tam mimo in da se v njih ne zgane nič tega, česar imajo včasih polna usta. Če pride kakšen Wranglovec v Ljubljano, dobi gotovo prostor pod streho, pridni delavci pa ne. Marajevska "Kritika" povdarja v svojem uvodniku, da Pašić sedi na svojem stolu in — molči. Ko so mu očitali, da je ukral milijon carskih rubljev, je molčal. Ko so mu očitali, da nas je izdal Italiji, je molčal. Ko so mu očitali, da pleni državno blago in si kopiči premoženje je molčal. Premnože državnlke je politika osiromajila iz njega pa je napravila milijonarja. "Us njegovo mudro šitju, mi patajemo robije gramzivih kapitalista, suverena država — občina kolonija."

"Balkan" je že 11. m. m. v poštenem članku zahteval preiskovalno komisijo za številne zločine v Črni gori, ki je bila za čas vladanja Nikole, čisto dostojna državlja. Pod novim režimom pa so poškali v Črni gori nad 5000 domačih iz politične osvete. Naravno je, da je pričelo cvesti takoravno "rasbojništvo". Kakšni metod se poslužujejo iz Belgrade, nam zelo jasno pokaže sledeče dejstvo: Neke starke so silili, naj jim pokaže, kje so skriti komitaci. Ker ni nisota nič vedela o komitaci, so ji spravili pod krilo mačka, naker so krilo zavezali in pričeli tolči po krilu s palicami. Maček je pričel praskati in je ubogo starke neumljeno razmrcvaril. Starke je bila na ta način primorana pokazati nepravu "komitaci". Vse to so ugotovili v Belgradu pri neki sedni obravnavi. Seveda, ker se množe taki in podobni slučaji, ni nobeno čudo, da gra v državi vse narobe in da mrgoli povzod vse polno "pustarjev."

Ministrstvo vere — je odlečilo sedizati v Zagrebu veliko pravoslavno katedralo na vogalu Wilsonovega trga in Prilaza. Hrvatsko ljudstvo je namreč po mnemu tega ministrstva še premalo neumno, zato mu pa sida cerkve namesto šol.

V bližini novosadske postaje se je vrzel pod brzovlak 14letni pokovski vajenec Jovan Demer, katerega je vlak dobesedno razrazil na drobne kose. Fant je bil zadnje čase vedno žalosten.

Ministrstvo za socialno skrb je darovalo erpskemu Sokolu v Kumanev 400.000 dinarjev. Zanimivo pri celi stvari je to, da društvo "Srpaki Sokol" v Kumanov sploh ne deluje, ker nimajo mošnje prebivalstvo nobenega smisla za sokolsko gibanje. Zda pa samo malo pomislimo na krsto bolnišnic v jugoslovanski državi. Pretežno večino njih bi morali kmalu zapreti.

Novosadska nacionalistična omladina fašistovska omladina je samo v enem dnevu nabrala okoli 50.000 dinarjev. Omladina je izdala proglas, v katerem pozivlja vse denarne zavode naj darujejo organizacijam "omladincev". Lepim časom plovemo nasproti, čisto po laškem vzgledu.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Pleasant Valley, Pa. — Vaš dopis bo priobčen, če dovolite pod njega poln podpis. Krstno ime ne zadostuje. — Pozdrav!

Muskegon Heights, Mich. — Ali sme uredništvo priobčiti Vaš dopis s polnim podpisom? Drugače kritika ne sme v list, ker se nanaša na rojake v naselbini. — Pozdrav!

Narodite "Prosveto" vašemu sorodniku ali prijatelju v stari domovini.

